

Innst. S. nr. 179

(1999-2000)

Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Karin Andersen om å øke statens utgiftsdekning av kommunale utgifter ved bosetting av flyktninger og regelendring som gjør det mulig å bruke arbeidsmarkedsetatens tiltaksmidler til opplæring og arbeidstrening for personer som må vente lenge på å få avgjort sin asylsøknad

Dokument nr. 8:43 (1999-2000)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber Regjeringen endre regelverket for bruk av arbeidsmarkedsetatens virkemidler, slik at asylsøkere som har fått arbeidstillatelse, men ikke har fått ferdigbehandlet sin asylsøknad innen 9 uker, kan gis tilbud om tiltak og opplæring.
2. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om økning av statens utgiftsdekning av kommunale utgifter ved bosetting av flyktninger."

Som bakgrunn for forslaget vises det i dokumentet til at en samlet kommunalkomiteé ved behandlingen av budsjettet for 2000 ba om en bred gjennomgang av asyl- og innvandringspolitikken. Komiteen var spesielt opptatt av å få avdekket flaskehalser og av at kompensasjonsordningene måtte gjennomgås. En slik bred gjennomgang vil ta noen tid.

Imens øker både problemene med å få bosatt asylsøkere, og køen av asylsøkere som sitter passivt og venter på å få avgjort sin søknad er lang.

I 1999 kom en rapport fra SINTEF om forholdene på norske mottak. Rapporten avslører store mangler ved driften. Å bo i mottak beskrives som en stor tilleggsbelastning for mennesker i en vanskelig livssituasjon. Lang ventetid er verst. Rapporten levner ingen tvil om at forholdene er kritikkverdige og at tiltak må settes inn for å bedre forholdene. Opphold i mottak kan påføre asylsøkere tilleggsproblemer og bidra til å gjøre vellykket tilpassing senere svært vanskelig.

Asylsøkere som venter på å få behandlet og avgjort sin søknad har mulighet til å få arbeidstillatelse når identiteten er slått fast. Imidlertid trenger de fleste både

språkopplæring og innføring i hvordan arbeidslivet i Norge fungerer. Mange vil også ha behov for arbeidsmarkedsetatens virkemidler for å kunne komme i gang. Slik reglene er nå, kan ikke arbeidsmarkedsetaten gi tilbud om tiltak og opplæring før søknad er avgjort med positivt vedtak. I praksis vil forutsetningene for å kunne gjøre seg nytte av en arbeidstillatelse være dårlige for mange av dem som blir sittende lenge. Virkemidler som kunne økt muligheten til å lykkes i å få arbeid blir ikke tatt i bruk. Ved ventetid over 9 uker, som er departementets egen målsetting for behandlingstid ved asylsøknad, bør det kunne gis tilbud om arbeidsmarkedstiltak, slik at den enkelte kan ha større mulighet til å nyttiggjøre seg arbeidstillatelsen sin. Dette vil gjøre den enkelte asylsøker langt bedre i stand til å håndtere sin nye livssituasjon og vil gjøre det lettere for kommunene å bosette asylsøkere som har sittet lenge i mottak.

I dokumentet vises det til at kommunesektoren i Norge har store økonomiske problemer. Kommunene har over flere år måttet betale mange hundre millioner kroner av egne frie inntekter for å finansiere utgifter til bosetting av flyktninger og asylsøkere som burde dekkes av staten. Dette bidrar selvsagt sterkt til å gjøre det vanskelig å få fart på bosettingsarbeidet.

Statskonsult peker i en nylig utgitt rapport på at dagens ordning med integreringstilskudd innebærer både fordeler og ulemper for kommunene. Spesielt nevnes at tilskuddet til bosetting beholdes i 5 år, selv om vedkommende får arbeid og forsørger seg selv. Dette kan gi noen kommuner overskudd. Tilskuddet er ikke øremerket og gir derfor stor frihet av det. I tillegg nevnes at en får tilført store menneskelige ressurser med variert kulturbakgrunn. Det er grunn til å fokusere på disse positive sidene mer enn i dag.

Allikevel er det like stor grunn til å feste seg ved problemene som beskrives. Mange kommuner har høyere utgifter enn tilskuddet dekker og går derfor med underskudd. Dette gjelder primært storbyene. Spesialtiltak, særlig for enslige mindreårige, koster mer enn tilskuddet gir. Satsene for norskundervisning er for lave. Det er vansker med å skaffe bolig, og mange vil ikke kunne få jobb på grunn av funksjonshemming eller alder.

For å snu en svært negativ trend mener forslagsstilleren at det er nødvendig å øke integreringstilskuddet til kommunene raskt, slik at situasjonen for bosetting kan lettes og skje på en positiv måte. Her har også Statskonsult ulike forslag til endringer som kan vurderes brukt som strakstiltak. Det vil ikke være riktig å avvente totalgjennomgangen når situasjonen er så kritisk som nå. Det er nødvendig med positive signaler til kommunene om at staten vil ta et langt sterkere ansvar for utgiftene i framtida og kunne få bosettingsarbeidet i gang. Om det er tilskuddet på særlige områder som enslige mindreårige asylsøkere, undervisning eller en generell styrking som skal velges som strakstiltak, overlates til Regjeringen å fremme forslag om. Det viktige nå er å få til en rask økning av statens utgiftsdekning til bosetting som letter økonomien for bosettingskommunene.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Berit Brørby, Odd Eriksen, Aud Gaundal, Einar Johansen og Leif Lund, fra Fremskrittspartiet, Torbjørn Andersen og Lodve Solholm, fra Kristelig Folkeparti, Anita Apelthun Sæle og Ivar Østberg, fra Høyre, Sverre J. Hoddevik og Erna Solberg, fra Senterpartiet, Magnhild Meltveit Kleppa, og fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen, viser til at asylsøkere med midlertidig arbeidstillatelse omfattes av arbeidsmarkedsetatens virkemidler. Komiteen har merket seg at regelverket ikke er til hinder for dette. Videre viser komiteen til at arbeidsmarkedsetaten skal legge vekt på å gå inn i mottakene for å registrere kompetanse, eventuelt avklare individuelle behov, gi informasjon og veiledning. Komiteen vil peke på at asylsøker som har fått midlertidig arbeidstillatelse kan registreres som arbeidssøker og gis formidlingsbistand, og at arbeidsmarkedstiltak kan benyttes overfor denne gruppen.

Komiteen ser det imidlertid som viktig å prioritere bruken av midlene til arbeidsmarkedstiltak til personer med oppholdstillatelse og dermed generell adgang til arbeid i Norge.

Komiteen mener at det å legge vekt på tiltaksinnsats etter bosetting i kommuner kan bidra til å få kommuner til å bosette innvandrere raskere og dermed for kortere opphold i statlige mottak.

Komiteen viser til vedtak XIV i Budsjett-innst. S. nr. 5 (1999-2000). På denne bakgrunn forventer komiteen at Regjeringen tar en grundig gjennomgang av kommunenes utgifter ved bosetting av flyktninger i statsbudsjettet for 2001, ut fra ønsket om å øke tempoet i bosettingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil vise til brev fra arbeids- og administrasjonsminister Jørgen Kosmo (inntatt som vedlegg til innstillingen), der det blir opplyst at regelverket ikke er til hinder for at asylsøkere med midlertidig oppholdstillatelse kan omfattes av arbeidsmarkedsetatens virkemidler. Det er videre, fra Arbeidsdirektoratets side, sendt signaler til arbeidsmarkedsetaten om at den skal legge vekt på å gå inn i mottakene for å registrere kompetanse, evt. avklare individuelle behov, gi informasjon og veiledning.

Flertallet er glad for at regelverket ikke er til hinder, men viser til at praksis dessverre er at mange blir sittende passive i mottak. Når arbeidsledigheten generelt er så lav som nå, burde det være et godt utgangspunkt for å bruke midler til arbeidsmarkedstiltak for grupper som har vanskelig for å komme inn på arbeidsmarkedet. Å komme tidlig i gang med arbeidslivs- og språkopplæring er viktig for en god integrering i samfunnet. Den enkelte får styrket sin kompetanse, og en unngår passivitet, isolasjon og tiltaksløshet. Flertallet vil også vise til den økende mangelen på arbeidskraft, som vi opplever nå. Det er nok av oppgaver å løse.

Flertallet vil vise til Utjamningsmeldinga, der problemstillingen også er reist. Meldingen slår fast at innvandrere og flyktninger er viktige målgrupper innen arbeidsmarkedspolitikken.

Flertallet er spesielt opptatt av å få avdekket flaskehals og at kompensasjonsordningene må gjennomgås. Mange blir sittende lenge i asylmottak fordi kommunene ikke ser seg økonomisk i stand til å ta imot flyktninger.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, og Høyre, viser til behandlingen av Innst. S. nr. 192 (1997-1998) hvor Stortinget gjorde vedtak om å be Regjeringen sette i verk forsøk med tiltak for å vri inntektene for nyankomne flyktninger og innvandrere fra passiv sosial støtte til aktive tiltak i tråd med flertallsmerkene i innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det må iverksettes strakstiltak nå. På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen iverksette aktive tiltak og arbeid for asylsøkere og flyktninger som i størst mulig grad skal erstatte passive utbetalinger."

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om økning av statens utgiftsdekning av kommunale utgifter ved bosetting av flyktninger."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen iverksette aktive tiltak og arbeid for asylsøkere og flyktninger som i størst mulig grad skal erstatte passive utbetalinger.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om økning av statens utgiftsdekning av kommunale utgifter ved bosetting av flyktninger.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råar Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:43 (1999-2000) - forslag fra stortingsrepresentant Karin Andersen om å øke statens utgiftsdekning av kommunale utgifter ved bosetting av flyktninger og regelendring som gjør det mulig å bruke arbeidsmarkedsetatens tiltaksmidler til opplæring og arbeidstrening for personer som må vente lenge på å få avgjort sin asylsøknad - vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunalkomiteen, den 11. mai 2000

Berit Brørby
leder

Leif Lund
ordfører

Erna Solberg
sekretær

Vedlegg**Brev fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet v/statsråden til kommunalkomiteen, datert 27. april 2000****Dokument nr. 8:43 (1999-2000) Forslag fra stortingsrepresentant Karin Andersen om å øke statens utgiftsdekning av kommunale utgifter ved bosetting av flyktninger og regelendring som gjør det mulig å bruke arbeidsmarkedsetatens tiltaksmidler til opplæring og arbeidstrening for personer som må vente lenge for å få avgjort sin asylsøknad**

Ved brev av 4.4.00 ber Kommunalkomiteen om departementets vurdering av forslaget nr. 1:

"Stortinget ber Regjeringen endre regelverket for bruk av arbeidsmarkedsetatens virkemidler, slik at asylsøkere som har fått arbeidstillatelse, men som ikke har fått ferdigbehandlet sin søknad innen 9 uker, kan gis tilbud om tiltak og opplæring."

Asylsøkere med midlertidig arbeidstillatelse omfattes av arbeidsmarkedsetatens virkemidler. Regelverket er ikke til hinder for dette. Arbeidsdirektoratets signaler til arbeidsmarkedsetaten er at etaten skal legge vekt på å gå inn i mottakene for å registrere kompetanse, eventuelt avklare individuelle behov, gi informasjon og

veiledning. Asylsøkere som har fått midlertidig arbeidstillatelse kan registreres som arbeidssøkere og gis formidlingsbistand. Når det gjelder arbeidsmarkedstiltak, gav Arbeidsdirektoratet tidligere i år signal om at tiltakene ikke skulle benyttes overfor denne gruppen. Det er nå avklart at arbeidsmarkedstiltak kan benyttes.

Jeg ser det imidlertid som viktig å prioritere bruken av midlene til arbeidsmarkedstiltak til personer som allerede har fått positivt vedtak om oppholdstillatelse og dermed generell adgang til å arbeide i Norge. For øvrig vil deltakelse i arbeidsmarkedstiltak være mest effektivt med sikte på overgang til ordinært arbeid etter at innvandrerne har nådd et visst nivå i norsk språk. Dette vil primært være innvandrere som er bosatt i kommuner, men også en del innvandrere med oppholdstillatelse som oppholder seg lenge i mottak. For øvrig legger jeg vekt på tiltaksinnsats etter bosetting i kommuner kan bidra til å få kommuner til å bosette innvandrere og dermed til kortere opphold i statlige mottak.